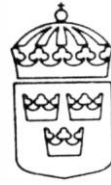

Motion till riksdagen

1987/88: Ub271

av Ylva Annerstedt m. fl. (fp)

om vuxenutbildningen

Mot.
1987/88
Ub271-278

Inledning

Folkpartiet betonar kunskapens stora betydelse för både människan och samhällsutvecklingen.

Aldrig tidigare har människor i alla åldrar haft så stora möjligheter att inhämta kunskap – via medier av olika slag och genom egna erfarenheter i arbetsliv och på fritid. Aldrig tidigare har heller så många suttit på skolbänken för att i en formell inlärningsituation ta till sig nya kunskaper och färdigheter.

Begreppet "återkommande utbildning" är mera aktuellt än någonsin tidigare. Den utbildning man som ung får i skola och högskola är endast en del av det lärande som livet innebär. I skolan lär man sig för att lära vidare.

Personalutbildning ökar

Under de senaste åren har personalutbildningen, dvs. den utbildning som arbetsgivarna bekostar, ökat närmast explosionsartat. Det är dock mycket svårt att få en uppfattning om storleken av denna personalutbildning, som är starkt decentraliserad till sin karaktär och omfattar många olika studieförmer. Kostnaderna är också i det närmaste omöjliga att bestämt fastställa, eftersom olika arbetsgivare använder olika beräkningsätt. Föredraganden har i årets budgetproposition anmält att en uppskattning av kostnaderna för såväl personalutbildning som lön till dem som utbildas hamnar på 9 miljarder kronor eller samma summa som utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen sammanlagt satsar på vuxenutbildning. Det innebär att en växande del av utgifterna för utbildning av vuxna ligger på arbetsgivarna. I viss utsträckning anlitar dessa de offentliga vuxenutbildningsanordnarna. Komvux, studieförbund, folkhögskolor och högskolor medverkar alla i större eller mindre utsträckning i personalutbildning.

Gränserna mellan den utbildning arbetsgivare bekostar och den som det offentliga samhället står för blir alltmera flytande. Förriktade sig ofta arbetsgivarna på utbildning för bestämda, klart definierade arbetsuppgifter. Det gällde att utbilda i hantering av en bestämd maskin eller fullgörande av en bestämd arbetsuppgift. I dag ger många arbetsgivare sina anställda möjlighet till mycket mer av allmänbildning då det gäller språk och allmän

allmän omvärldskunskap. I de stora företagens och även i offentliga arbetsgivares utbildningsutbud ingår element som hör hemma på högstadiet, i gymnasieskolan och högskolan, ja ända upp på forskarutbildningsnivå.

Vad som även i dag ofta skiljer personalutbildning från formell utbildning vid en institution är själva formerna. Arbetsgivarna premierar inte själva examen utan den verkliga kunskapen och bryr sig därför mindre om fastställda kursplaner. Detta innebär många gånger att arbetsgivare och arbetstagare plockar ihop kurser och program på sitt eget sätt.

Folkpartiet ser med tillfredsställelse på denna utveckling, som ger många vuxna i arbetslivet nya möjligheter och som också ger utrymme för decentralisering och mångfald, eftersom det inte är politiker utan arbetsgivare och arbetstagare som avgör.

Den växande personalutbildningen innebär att den skattefinansierade vuxenutbildningen kan prioritera just dem som inte får del av arbetsgivarnas satsningar på personalutbildning, dvs. arbetslösa och verkligt korttidsutbildade. Arbetsmarknadsutbildningen inriktar sig på de arbetslösa. Den allmänna vuxenutbildningen bör prioritera de korttidsutbildade. Ett av den offentligt finansierade vuxenutbildningens främsta mål är att överbrygga utbildningsklyftorna mellan generationerna.

Kommunal utbildning för vuxna

Under 1970-talet infördes grundutbildningen för vuxna – grundvux – som syftar till att ge vuxna grundläggande färdigheter i att läsa, skriva och räkna. De som följer grundvux-utbildningen har rätt till studiestöd i form av timsättning.

Det är för folkpartiet ett jämlikhetskrav att människor som saknar eller har bristfälliga kunskaper i läsning, skrivning och räkning får möjlighet att skaffa sig de grundläggande kommunikationsfärdigheter som livet i vårt samhälle kräver. Det är sedan 1977 en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla grundvux för dem som har behov av det. Vi föreslår i denna motion vissa begränsningar av statens stöd till kommunal utbildning för vuxna. Dessa besparingar får inte drabba grundvux. Tvärtom önskar vi – i likhet med SÖ – utöka andelen grundvux-timmar med 50 000 timmar till en merkostnad av 10 600 000 kr.

Folkpartiet har tidigare föreslagit att en försöksverksamhet knuten till komvux skall genomföras i ett antal kommuner. Förslaget har hittills inte vunnit riksdagens bifall. Vi anser fortfarande att en sådan försöksverksamhet är angelägen.

Försöksverksamheten bör innebära att komvux prövar nya vägar för uppsökande verksamhet och riktade ekonomiska och pedagogiska insatser för att stimulera korttidsutbildade till sådana studier som motsvarar "normal genomgång" av högstadium/gymnasieskola. Sådan utbildning skall vara kostnadsfri. Försöksverksamheten bör också innebära rätt för kommuner att för vissa komvux-kurser ta ut kursavgifter av de studerande eller deras arbetsgivare.

I en försöksverksamhet i enlighet med vad vi här har föreslagit bör också

kunna ingå försök med sådan uppdragsutbildning som kan finansieras ur de s. k. förnyelsefonderna om vilka riksdagen beslutade hösten 1984 (prop. 1984/85:86).

Avsikten med förnyelsefonderna är att öka personalutbildningen. Många kurser inom etapp 2-4 (gymnasieutbildning) och yrkesutbildning kan anordnas som personalutbildning.

Lagen om uppdragsutbildning ger möjlighet för komvux att sälja utbildning till bl. a. företag. Komvuxlärarna har därigenom möjlighet att pröva sin kompetens genom konkurrens på en ny marknad. Därmed torde komvux få möjlighet att anordna ett större antal kurser som uppdragsutbildning.

I t. ex. Göteborgs kommun bedriver den kommunala vuxenutbildningen framgångsrikt uppdragsutbildning. Vi anser att åtskilligt fler kommuner bör följa Göteborgs exempel.

Andelen yrkesinriktade kurser inom komvux har ökat under senare år. Därmed erbjuder ibland komvux samma kursutbud som AMU (arbetsmarknadsutbildning). Komvux bör åläggas samma krav på anpassning till den lokala marknadens behov som numera styr AMU:s kursutbud, vilket också SÖ påpekat genom en föreslagen minskning av just yrkesutbildning inom komvux.

Folkpartiet anser att ca 10 % av dagens komvux-kurser bör kunna finansieras som uppdragsutbildning. Därför föreslår vi att 1 002 227 000 kr. anslås som bidrag till kommunal utbildning för vuxna.

Riksdagen har häromåret beslutat ersätta den femgradiga betygsskalan för grundskolekurser inom grundvux/komvux med betygen godkänd och icke godkänd. Det är ett rättvisekrav för såväl elever i kommunal vuxenutbildning som elever i grundskolan att det tidigare betygssystemet åter införs även inom den kommunala vuxenutbildningen.

Beslutet att avskaffa betygen innebär också att en särskild kvotgrupp måste införas för de elever som önskar läsa vidare i gymnasieskolan. Den åtgärden behövs inte om tidigare betygssystem återinfördes.

De särskilda hänsyn som bör tas vid intagning av vuxenstudierande i gymnasieskolan tillgodoses av intagningsnämnderna under beteckningen fri kvot. Riksdagens beslut om betygen innebär risk för att elever som en gång börjat studera i den kommunala vuxenutbildningens grundskolekurser alltid kommer att tillhöra ett "eget" utbildningssystem. Det var knappast meningen, när man ville vidta åtgärder för att överbrygga utbildningsklyftan mellan generationerna.

Studieförbunden

Åtskilliga studieförbundsavdelningar har stora ekonomiska problem. Det är dock inte självklart att de ekonomiska problemen alltid beror på anslagens storlek. Trots att studieförbunden försökt utnyttja möjligheten att bl. a. i samarbete med medlemsorganisationerna genomföra studieverksamhet till en förhållandevis låg kostnad, har det varit svårt att få kostnadstäckning för ständigt ökade utgifter för löner och material.

Studiecirkeln är den studieform som hittills lyckats bäst med att nå de

korttidsutbildade. Det är angeläget att studieförbunden planerar sin verksamhet så, att dessa gruppers möjligheter till studier underlättas.

Det är viktigt att det fria och frivilliga folkbildningsarbetet inte begränsas till sitt innehåll och sin inriktning. Många människor saknar anknytning till någon folkrörelse. Även för dem skall studiecirkeln studieform vara tillgänglig. Därför måste studieförbunden också slå vakt om den verksamhet, som erbjuder allmänheten cirkelstudier och tillgång till andra kulturaktiviteter. Många av de verkligt korttidsutbildade hör just till dem som inte har kontakt med folkrörelser.

För att nå de korttidsutbildade med erbjudande om utbildning kan studieförbunden innevarande budgetår erhålla bidrag dels för uppsökande verksamhet i bostadsområden, dels för uppsökande verksamhet på arbetsplatser. I budgetpropositionen 1988 föreslår regeringen att bidrag till uppsökande verksamhet i bostadsområden upphör. Folkpartiet anser att den satsningen bör fortsätta. Därför föreslår vi att 7 000 000 kr. anslås för uppsökande verksamhet i bostadsområden.

Däremot anser vi att statens bidrag för uppsökande verksamhet på arbetsplatser kan upphöra, eftersom mycket stora resurser finns tillgängliga för personalutbildning. Regeringen föreslår att 55 000 000 kr. anslås för planering och genomförande av uppsökande verksamhet på arbetsplatser (E 5. Vuxenstudiestöd m. m.). Folkpartiet föreslår att den summan i stället överförs till C 4. Bidrag till studieförbunden m. m.

I den högkonjunktur som nu råder torde studieförbunden kunna finansiera vissa delar av sin verksamhet genom ökade deltagaravgifter och i andra former utan statsbidrag. Därför föreslår vi att statens bidrag till studieförbunden baseras på ca 9 500 000 studietimmar, vilket är något mindre än antalet för innevarande år.

Folkpartiets förslag angående bidrag till studieförbunden m. m.

Folkpartiet föreslår att ca 6 600 000 studietimmar (ca 70 % av totala antalet studietimmar) erhåller det högre schablonbidraget. Regeringen föreslår ca 6 465 000 studietimmar (ca 67 %). Vårt förslag innebär en ökning med 175 000 högschablontimmar i förhållande till innevarande år. Regeringen föreslår en ökning med 40 000 högschablontimmar.

Studieförbunden får fr. o. m. innevarande budgetår använda 10 % av högschablontimmarna på ett friare sätt. Vi föreslår ett tilläggsbidrag om 40 kr. per studietimme för samtliga utnyttjade timmar inom den fria resursanvändningen.

Antalet studietimmar med det lägre schablonbidraget beräknas uppgå till ca 2 896 000 timmar.

Både studietimmarna med högre och de med lägre schablonbelopp fördelas mellan studieförbunden efter deras studiecirkelverksamhet budgetåren 1986/87, 1987/88 och 1988/89.

Vi föreslår att bidraget till de högre schablontimmarna höjs med 6 kr. till 102 kr./studietimme. Regeringen föreslår en höjning med 3 kr. till 99 kr./studietimme.

Förslaget om uppräknig av antalet timmar med högre schablonbidrag – och höjning av bidraget till dessa – markerar en satsning på studiecirkelverksamheten. Den prioriteringen medför att vi föreslår att bidrag till studieförbundens kulturverksamhet minskas med ca 10 % i förhållande till regeringens förslag.

Sammanställning av folkpartiets förslag till bidrag till studieförbunden m. m.

1. Bidrag till studiecirklar, förslagsvis	783 600 000
2. Bidrag till kulturverksamhet	96 791 000
3. Bidrag till studieförbundens centrala organisationskostnader	58 636 000
4. Bidrag till Folkbildningsförbundet och länsbildningsförbunden	3 208 000
5. Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet och utvecklingsarbete	25 000 000
6. Bidrag till studieförbundens verksamhet för handikappade	18 840 000
7. Bidrag till uppsökande verksamhet i bostadsområden	7 000 000
8. SÖ:s konferenser för studieförbunden	146 000
	993 221 000

För några år sedan beslutade riksdagen att s. k. universitetscirklar, som följer av högskolemyndighet fastställda kursplaner, inte skulle vara statsbidragsberättigade. För människor i mindre orter och i glesbygd var universitetscirklar en utmärkt möjlighet att följa vissa högskolekursers kursplaner. Vi anser att kursplanebundna universitetscirklar åter bör berättiga till statsbidrag.

Folkhögskolan

I 1987 års budgetproposition anmälde föredraganden att han avsåg att ta initiativ till en översyn av folkhögskolans verksamhet, en översyn som enligt utbildningsministern inledningsvis kunde bedrivas inom regeringskansliet. Efter motioner från bl. a. folkpartiet gav ett enigt utbildningsutskott regeringen till känna att denna översyn borde ske genom en utredning bestående av både parlamentariker – och inte endast från regeringspartiet – och företrädare för folkhögskolan. Det är anmärkningsvärt att denna utredning ännu ej kommit till stånd, trots att utbildningsministern, så sent som i ett frågesvar den 27 november 1987 medgav att förberedelserna för denna utredning tagit "ovanligt eller rent av onödigt lång tid".

Folkpartiet hälsar med tillfredsställelse att det av folkpartiet drivna förslaget om inrättande av en katolsk folkhögskola kan bli verklighet redan budgetåret 1988/89. En katolsk folkhögskola kan ha stort värde både för invandrare, av vilka många har anknytning till den katolska kyrkan, och för det växande antalet medlemmar i Sveriges till storleken näst största trossamfund.

Folkhögskolorna som resurs inom flyktningmottagandet

Under senare år har folkhögskolorna gjort betydande insatser för flyktingar och invandrare. Verksamhetsåret 1986/87 utgjorde denna grupp närmare 10 % av eleverna på de långa kurserna. Skolformens pedagogiska uppläggning, internatmiljön samt koppling till folkrörelser och organisationer har

visat sig synnerligen lämplig när det gäller integrationen av flyktingar och invandrare i det svenska samhället.

Folkhögskolan är också en av de utbildningsanordnare som kommunerna i form av uppdragsutbildning kan använda sig av för genomförandet av undervisningen i grundläggande utbildning i svenska för invandrare. 10–20 folkhögskolor genomför för närvarande sådan utbildning.

Ett samarbete pågår också mellan invandrarverkets flyktingförläggningarna och ett femtontal folkhögskolor. I form av uppdragsutbildning tar folkhögskolorna emot grupper på 10–15 flyktingar som sedan under 4–6 månader får bo och studera på folkhögskolorna. Flyktingarna är kyrkobokförda på förläggningar och väntar på att erhålla en kommunplacering. Vistelsen på folkhögskolorna blir ett mellanled i avvaktan på utflyttningen till en kommun.

Jämfört med en fortsatt vistelse på flyktingförläggning har studier på folkhögskola blivit ett efterfrågat alternativ, som också utgör en första sluss ut i samhället.

Under folkhögskoletiden erhåller flyktingarna undervisning i svenska och samhällskunskap. Vid de tester som sedan gjorts, när utplacering skett i kommuner, visar det sig att folkhögskolekursen gett flyktingarna kunskaper på grund-sfi-nivå. Någon ytterligare utbildning i grund-sfi måste med andra ord inte anordnas av kommunen. Det innebär också att särskilt statsbidrag ej behöver utgå till kommunen för undervisningen i grund-sfi för de flyktingar som vistats på folkhögskola eftersom kostnaderna för folkhögskolans undervisning av flyktingarna redan bestridits av invandrarverket.

Samarbetet mellan flyktingförläggningarna och folkhögskolorna har fungerat bra. Ett par hundra flyktingars vistelse i förläggningarna har avsevärt förkortats. På folkhögskolorna har flyktingarna fått såväl undervisning som kontakter med andra svenskar. De har också fått en inblick i det svenska samhälls- och kulturlivet.

Enligt folkhögskolornas egna bedömningar borde ytterligare ett antal folkhögskolor i framtiden kunna engageras inom ramen för flyktingmottagandet.

Bidrag till viss central kursverksamhet

Under anslaget "Bidrag till viss central kursverksamhet" (C 7) lämnas bidrag till ett antal intresseorganisationer med kursverksamhet i egen regi i skilda ämnen. Vi anser det i dagens läge inte finnas utrymme för staten att lämna bidrag till den verksamheten. Anslaget – 38 246 000 kr. – bör därför utgå.

Vuxenstudiestöd m. m.

Regeringen föreslår i propositionen att antalet stödrum för vuxenstudiestöd ökas från ca 23 000 till ca 26 000. Vi föreslår en ökning till ca 24 700. Den begränsade ökningen motsvarar en besparing med 55 000 000 kr. Vi avser föreslå att dessa medel utnyttjas i samband med att riksdagen senare skall besluta om nytt studiemedelssystem.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att en försöksverksamhet inleds inom komvux-organisationen i ett antal kommuner innebärande intensifierad uppsökande verksamhet och särskilda ekonomiska och pedagogiska insatser för att stimulera korttidsutbildade till studier samt möjlighet att finansiera uppdragsutbildning med medel från förnyelsefonder liksom möjlighet att avgiftsbelägga vissa komvuxkurser,

2. att riksdagen under anslaget C 1. "Bidrag till kommunal utbildning för vuxna" för budgetåret 1988/89 anslår 1 002 227 000 kr.,

3. att riksdagen beslutar att, med ändring av sitt tidigare beslut, återinföra en femgradig betygsskala för grundskolekurserna inom komvux (grundvux),

4. att riksdagen under anslaget C 4. "Bidrag till studieförbunden m. m." för budgetåret 1988/89 anslår 993 221 000 kr.,

5. att riksdagen beslutar att kursplanebundna universitetscirklar skall berättiga till statsbidrag,

6. att riksdagen under anslaget C 7. "Bidrag till viss central kursverksamhet" för budgetåret 1988/89 anslår 38 246 000 kr. mindre än vad regeringen har föreslagit och därmed avskaffar detta anslag,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en parlamentarisk översyn av folkhögskolan,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att folkhögskolorna i enlighet med vad som framförts i motionen i största möjliga utsträckning bör utnyttjas inom flyktingmottagandet,¹]

[att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till användning av de i motionen föreslagna besparingarna på vuxenutbildningsavgiftsmedel om 148 246 000 kr. i syfte att bl. a. förbättra studiemedelssystemet.²]

Stockholm den 21 januari 1988

Ylva Annerstedt (fp)

Lars Leijonborg (fp)

Carl-Johan Wilson (fp)

Kerstin Keen (fp)

¹ 1987/88:Sf516

² 1987/88:Sf410